

Pagina 3 • Brits AHDS onderdak
Directie en stafafdelingen van het bedreigde Britse data-instituut AHDS worden ondergebracht bij het Londense King's College. Andere onderdelen vechten nog voor hun voortbestaan.

Pagina 4 • Psychologenarchief
Academische psychologen hebben geen traditie op het gebied van archiveren. Moet het ervan komen? DANS verkende de behoeften en mogelijkheden. In sommige onderzoekrichtingen blijkt belangstelling te bestaan.

WIEBE KIESTRA

Pagina 5 • Pearl Dykstra
Directeur Pearl Dykstra van de Netherlands Kinship Panel Study over relaties tussen generaties, de charme van harde cijfers, de combinatie van kwalitatief en kwantitatief onderzoek en de weg naar internationale vergelijkingen.

Pagina 6 • Focus Innovatieonderzoek
Het Maastrichtse instituut UNU-MERIT doet onderzoek naar innovatie op technisch, organisatorisch en sociaal gebied, legt directeur Soete uit in een nieuwe aflevering van de rubriek Focus.

Pagina 7 • Gebruikersonderzoek erfgoed
De VGI organiseerde een studiemiddag over onderzoek onder gebruikers van erfgoed-ict: zit de consumptie erop te wachten?

EN VERDER

Agenda.....	2
Nieuws.....	3
Achtergrond.....	4
Ontwikkelingen.....	7
Column.....	8
Gelezen.....	8

VGI Innovatieprijs 2007 naar erf-goed.be

Het Vlaamse erfgoedproject 'erf-goed.be' is de winnaar geworden van de VGI innovatieprijs 2007. Donderdag 11 oktober is in Antwerpen de prijs uitgereikt aan de bedenkers van het project. De VGI innovatieprijs wordt jaarlijks toegekend op initiatief van de Vereniging voor Geschiedenis en Informatica.

De jury koos erf-goed.be uit vier kandidaten. Genomineerd waren ook de website Zicht op Maastricht, IJsfontein voor hun toepassing Muiderslot, en de Internet Academie Leeuwarden voor het *e-tsjerke* project. De vier genomineerden presenteerden hun project op een studiemiddag over digitaal erfgoed van de Vereniging voor Geschiedenis en Informatica. De jury die de prijs toekende sprak waardering uit voor de vier projecten 'die alle op een heel andere manier innovatief genoemd kunnen worden'. Zicht op Maastricht biedt volgens de jury 'een prachtige, ambitieuze en complete biografie van een stad met veel (multimedia) informatie

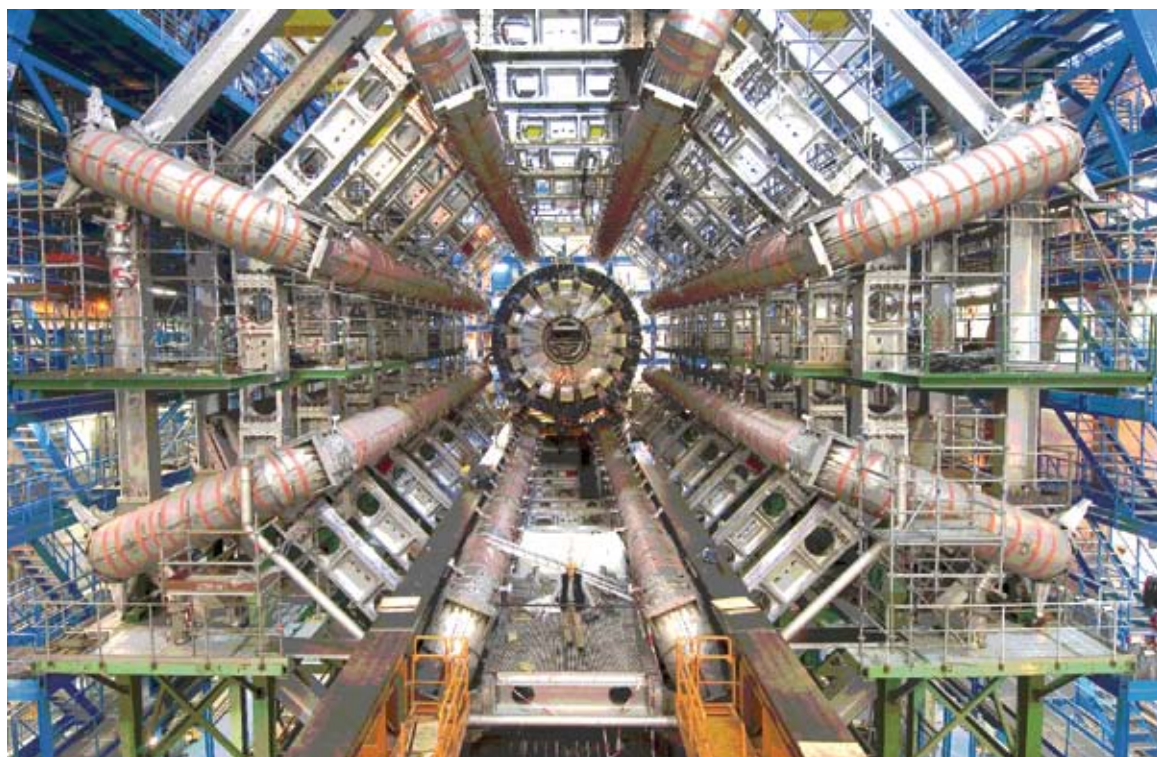
BIG GRID ook voor alfa's en gamma's

Ook onderzoekers in de alfa- en gammawetenschappen kunnen gebruik gaan maken van de infrastructuur die het BIG GRID biedt, zo bleek bij de lancering medio september in Amsterdam.

Onderzoekers van verschillende disciplines krijgen hoe langer hoe meer de beschikking over zeer grote, uitgebreide datasets. De methoden en technieken voor het verzamelen van data, zij het via detectoren in een opstelling of via digitalisering of surveys, worden steeds accurater en efficiënter. Dat brengt echter ook problemen mee. Hoe werk je met data die omvangrijker zijn dan de harde schijf in je computer?

Het BIG GRID project, dat op 17 september zijn officiële *launch-event* beleefde in het Amsterdamse Science Park, moet onderzoekers de middelen te geven om met zulke grote databestanden te werken. Het is een samenwerkingsverband tussen de stichting Nationale Computerfaciliteiten NCF, het nationaal instituut voor subatomaire fysica NIKHEF en het Nederlands Bioinformatica centrum NBIC. Het gaat om het opzetten van een zogenaamde grid-computer, waarmee zeer grote hoeveelheden data kunnen worden opgeslagen en verwerkt.

Vooraanstaande onderzoekers gaven tijdens het *event* hun visie op de mogelijkheden van het BiG Grid binnen hun verschillende disciplines. Wetenschappelijk medewerker Kors Bos van het NIKHEF wist bijvoorbeeld te melden dat de ATLAS detector in de nog niet in werking zijnde *Large Hadron Collider*, de nieuwe deeltjesversneller bij Genève, nu al grote hoe-

Het binnenste van de Atlas detector in aanbouw bij de Large Hadron Collider van CERN in Genève.

veelheden data door kan geven aan het grid. Vanaf de zomer van 2008 zal de detector ongeveer 320 Megabyte per seconde aan wetenschappelijke data opleveren, en daarmee de noodzaak scheppen voor een gridsysteem met een enorme opslagcapaciteit. Ook het LOFAR project (low frequency array) zal behoefte hebben aan zeer veel opslagcapaciteit en verwerkingskracht, aldus Hanno Holties, hoofd van de systeemgroep van de stichting Astronomisch Onderzoek in Nederland ASTRON. Waar de beta's petabytes genereren, produce-

ren de alfa's en gamma's inmiddels terabytes aan data. Directeur Peter Doorn van DANS gaf aan dat het grid door onderzoekers in de humaniora en de sociale wetenschappen ook wordt gebruikt. In Engeland bijvoorbeeld door het *eSocial Science Centre* en in Duitsland in het Text Grid project. Vooral taalkundigen zien perspectief in gridtoepassingen. De mogelijkheden om simulaties en

complexe bewerkingen op data uit te voeren zijn ook voor niet-beta's zeer interessant, aldus Doorn. DANS experimenteert al met het grid voor het duurzaam opslaan van data. Via DANS kunnen alfa's en gamma's van de grid-infrastructuur gebruik maken: rutger.kramer@dans.knaw.nl. (Rutger Kramer)

www.biggrid.nl

Gegevens Woononderzoek VROM voortaan verzameld door CBS en gratis beschikbaar

Het Centraal Bureau voor de Statistiek gaat volgend jaar de gegevens verzamelen voor het Woononderzoek Nederland 2009. Dat kwam het bureau overeen met het ministerie van VROM, dat dit en soortgelijk onderzoek al veertig jaar laat verrichten. Tot nu toe werd voor het omvangrijke survey-onderzoek een commerciële partij in de arm genomen. Volgens

projectleider Willem Relou kon het ministerie uiteindelijk geen weerstand bieden tegen de claim van het CBS dat het de aangewezen partner zou zijn voor dergelijk onderzoek van het Rijk. Er moesten nog wel de nodige afspraken worden gemaakt over de uitvoering van het survey en over de beschikbaarstelling, aldus Relou.

• Vervolg op pagina 6 •

Ruim zeshonderd nieuwe lezers

Met ingang van dit nummer wordt *e-data@research* ook verspreid bij relaties van het Centrum voor Beleidsstatistiek van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Het CBS en de Koninklijke Bibliotheek (KB) zullen zich als stakeholder aansluiten bij de groep instituten en organisaties die ervoor zorgen dat *e-data* kosteloos kan worden verspreid (zie colofon, p.7). Vooruitlopend op het formeel beklinden van de toetreding heeft zich van beide instituten een redac-

teur bij het redactieteam gevoegd. Ivo Gorissen versterkt de redactie vanuit het CBS en Marcel Ras vanuit de KB. Net zoals de circa 6,5 duizend 'oude' ontvangers van *e-data@research*, dat inmiddels anderhalf jaar verschijnt, kunnen ook de nieuwe ontvangers zich uitschrijven als ze geen prijs stellen op toezending. Voor zulke berichten, maar ook voor nieuwe inschrijvingen van onderzoekers of studenten en voor adreswijzigingen is het adres: edata@dans.knaw.nl.

De website van erf-goed.be

op verschillende niveaus. De interacties van de Muiderslot routes zijn knap ontwikkeld en versterken de beleving van de fysieke omgeving door creatief gebruik van technologie, zonder daarop echter de nadruk te vestigen. Voor het probleem dat gebouwd erfgoed vaak niet gemakkelijk opengesteld kan worden voor bezoekers, levert *e-tsjerke* een inven-

tieve oplossing van geautomatiseerd toegangsbeheer op afstand'.

De jury koos voor *erf-goed.be* omdat het project verschillende technologieën als tagging, rss, flickr, social networking, flickrmaps heeft benut voor een site waarvan de inhoud geheel door gebruikers wordt geleverd. 'De vormgeving is eenvoudig en direct te doorgronden, de site stimuleert mensen materiaal te verzamelen over erfgoed in hun eigen omgeving, en staat bovendien toe dat dit materiaal weer in andere toepassingen gebruikt wordt. Dit alles is bereikt met minimale inzet van middelen'.

www.vgi-online.nl/

AGENDA

6-8 december

Paderborn, Duitsland, University of Paderborn, Edirom-project

Digital Editing between Experiment and Standardisation

The conference will consist of three sections: Concepts of digital editions, data formats for written music, problems of encoding letters, diaries etc. Besides lectures given by international speakers, there will be workshops dealing with different areas of digital editing.

www.edirom.de/index.php?id=28&L=1

7 december

Leiden, KITLV, Reuvensplaats 2, 14.00-17.00 uu

Zoeken is veel meer dan Google

VGI Studiemiddag rond de vraag 'Is digitaal toegelichte informatie ten dode opgeschreven?'. Terwijl historici, zeker met een niche specialisatie, de immer toenemende treffers in Google nog altijd juistheid ontvingen, worden in de door informatie overspoelde biomedische sector nieuwe strategieën ontwikkeld in de zoektocht naar betrouwbare kennis. Er zit een limiet aan het aantal wenselijke treffers en dat heeft niet alleen gevolgen voor wie informatie zoekt, maar ook voor de aanbieders. Wat zijn de nieuwste, beste informatievaardigheden voor ons en wat doen anderen? Toegang gratis na aanmelding bij Michelle van den Berk: berk@kitlv.nl

10-13 december

Bangalore, India, IEEE Computer Society's Technical Committee on Scalable Computing – a.o.

International conference on E-science and Grid Computing: e-Science 2007

E-Science 2007 is an important conference for the international e-Science community as it provides a forum for all e-Science and Grid researchers, developers and users, and those who are just curious to see the project results and become aware of the progress made in this area.

www.escience2007.org/index.asp

10-13 december

Washington DC, Digital Curation Centre, University of Edinburgh

3rd International Digital Curation Conference 'Curating our Digital Scientific Heritage, a global collaborative challenge'

This conference will focus on emerging strategy, policy implementation, leading-edge research and practitioner experience, and comprise a mix of peer-reviewed papers, invited presentations and keynote international speakers.

www.dcc.ac.uk/events/dcc-2007/

12 en 13 december

Rotterdam, De Doelen, Digitaal Erfgoed Nederland

Digitaal Erfgoedconferentie 2007

Centraal staat de invulling die erfgoedinstellingen kunnen geven aan nieuwe maatschappelijke functies. Hoe kunnen erfgoedinstellingen het beste bij de doorlopende vernieuwingen in de genetwerkte samenleving aanhaken zonder te vervallen in een incidentgedreven aanpak? Digitalisering en samenwerking zijn essentieel om nieuwe diensten te ontwikkelen en een breder publiek te vinden. Maar investeringen daarin vereisen dat de strategie en mogelijk de identiteit van de organisatie erop worden aangepast.

www.den.nl/innovatie/de_conferentie2007/

17-18 december

Londen, EPSRC Service-Oriented Software Research Network (SOSoRNet) and the AHRC ICT Methods Network King's College London

Second Workshop on Service-Oriented Computing in the Humanities (SOCH)

A joint workshop for humanist researchers working with, or interested in, advanced network technologies, as well as computer scientists who are interested in learning more about this new and rapidly developing area of application.

www.arts-humanities.net/print/505

Geo-ict verrijkt sociale wetenschappen

In de geschiedwetenschappen is er volgens Onno Boonstra (Radboud Universiteit), initiatiefnemer van het Nederlands Geografisch Informatiesysteem (NLGIS), nog weinig plaats voor geo-ict. Op de workshop over de rol van geo-ict in de wetenschappen op 25 en 26 september aan de Vrije Universiteit sprak Boonstra over het gebrek aan interesse en andere obstakels die het gebruik van geografische data voor historisch onderzoek in de weg staan.

Historici geven over het algemeen de voorkeur aan kwalitatieve onderzoeksmethoden en staan huiverig tegenover het gebruik van moderne technologie. Bovendien is slechts een beperkt aantal historische kaarten gedigitaliseerd en voorzien van geografische coördinaten. Toch is er recentelijk een aantal historische studies gedaan waarin geo-ict op een aansprekende manier werd ingezet:

onder andere voor een dynamische visualisatie van Napoleon's Russische veldtochten en een reconstructie van de moorden van Jack the Ripper. De methodologische en praktische obstakels zijn echter van dien aard dat Boonstra niet verwacht dat zij op korte termijn een brede navolging zullen vinden.

Vertegenwoordigers van andere disciplines zijn optimistischer. Zo

komen de meeste studenten fysische geografie en planologie, van nature geïnteresseerd in ruimtelijke vraagstukken, al in hun bachelorfase in aanraking met geo-ict. In demografie en economie heeft de introductie van toegankelijke geo-applicaties geleid tot het ontstaan en groei van ruimtelijke subdisciplines. En ook recentere disciplines, zoals criminologie en disastert management, experimenteren met geo-ict voor visualisatie en ruimtelijke analyse.

Toch is het aantal wetenschappers dat de systemen daadwerkelijk inzet voor onderzoek en onderwijs nog relatief beperkt. Door middel van workshops, lezingen en een interactieve website probeert het Amerikaanse Center for Spatially Integrated Social Sciences in Santa Barbara zo veel mogelijk onderzoekers in aanraking te brengen met ruimtelijke methoden en geo-ict. En ook de Vrije Universiteit beschikt over een interdisciplinaire geo-informatie groep die ten doel

Boonstra: obstakels voor innovatief gebruik data

heeft geo-ict universiteitsbreed te onderwijzen. Daarnaast zullen geografische gegevens die van belang zijn voor het onderzoek ook beter toegankelijk moeten zijn. Hieraan wordt gewerkt door de beheerders van deze gegevens, veelal overheidsorganisaties. (Niels van Manen, Arda Riedijk)

www.spinlab.vu.nlwww.geonovum.nlwww.jacktheripper.nl/Artikelen/Geografisch_daderprofiel.php

Hergebruik van overheidsdata

De overheid creëert vanouds veel informatie. Een groot deel daarvan wordt gebruikt voor andere doeleinden dan de oorspronkelijke, zoals de van origine militaire kaarten van de Topografische Dienst.

De laatste jaren is er veel aan het veranderen in de wijze waarop overheidsinformatie beschikbaar wordt gesteld voor hergebruik. Factoren als de nieuwe digitale mogelijkheden, het toegenomen marktdenken van de overheid, het afstoten van publieke taken naar de marktsector, maar ook de openbaarheid van overheidsinformatie maken het niet gemakkelijk om hiervoor spelregels op te stellen, speciaal in relatie met de marktsector.

Op 27 september vond in Utrecht over deze materie een bijeenkomst plaats met focus op geo-data. Vragen daarbij waren: wat zijn eerlijke voorwaarden voor beschikbaarstelling, wat mag het kosten? Mag de overheid vrijelijk data beschikbaar stellen terwijl dat voorheen een markttaak was? Mogen marktpartijen gratis informatie verstrekken, terwijl voordien overheid én bedrijfsleven daar geld mee verdienden?

Uit het verhaal van Kees Keuzenkamp, plaatsvervangend directeur Informatiebeleid op het Ministerie van Binnenlandse Zaken, werd duidelijk dat er nog een weg te gaan is vóór alle overheden (Rijk, provincies, gemeenten, maar ook data-instituten als het CBS, SCP etc.) dezelfde regels hanteren. Er ligt nu een wetsvoorstel *Hergebruik Overheidsinformatie* met als uitgangspunten dat basisinformatie van de overheid in principe gratis is, zonder auteursrechten of andere intellectuele eigendomsrechten en dat alleen verstrekkingskosten mogen worden berekend.

Volgens de marktpartijen ontbreekt het op dit moment nog aan een duidelijk en consistent overheidsbeleid. Als voorbeeld werd ingegaan op het wisselende beleid rond de verstrekking van de meteorologische data van het KNMI. En hoe verhoudt zich dit alles met de 'Wikipediarisering' van informatie?

In het Wikipedia-achtige *OpenStreetMap* initiatief kan iedereen meedoen aan het maken van digitale kaarten. Over de toegevoegde waarde hiervan verschilden de marktpartijen sterk van mening. (Heiko Tjalsma)

www.epsiplus.net/epsiplus/events/national_meetings/completed/netherlandswww.openstreetmap.org/

Opzetten van beeldbanken: vallen en opstaan

Bijna tweehonderd deelnemers kwamen op 31 oktober bij elkaar voor de studiedag 'Opzetten van Beeldbanken', georganiseerd door de Taskforce Archieven, het Geheugen van Nederland, Erfgoed Nederland en Digitaal Erfgoed Nederland (DEN). Hun achtergrond varieerde van historische verenigingen tot grote instellingen.

De sprekers in het plenaire och-

tendprogramma waren het eens dat het opzetten van een beeldbank meestal een proces is van vallen en opstaan, waarbij je vooral niet zelf het wiel moet willen uitvinden. Vanuit het Nederlands Fotomuseum werd benadrukt dat goed vooronderzoek en het formuleren van doelstelling en doelgroep het halve werk is. Het opzetten van een beeldbank vergde

veel van het museum, maar de bank ondersteunt inmiddels wel het merendeel van haar activiteiten zoals educatie, webwinkel, tentoonstellingen. Ook andere sprekers benadrukten het belang van samenwerking en leren van aansprekende voorbeelden. De zoekinterface van het Stadsarchief Amsterdam is continu in ontwikkeling, waarbij bijvoorbeeld Amazon als inspiratiebron dient. De Nieuwe Hollandse waterlinie, Cultureel Erfgoed Noord-Holland en Het Geheugen van Nederland werken alle samen met vele grote en kleine partners. Daarbij spelen uitwisseling en kwaliteitscontrole van beelden en beschrijvingen een belangrijke rol.

Het middagprogramma bestond uit workshops. 'Beginners' konden vragen stellen aan Yvette Hoitink, auteur van de wegwijzer *Opzetten van Beeldbanken*. De auteur van de juridische wegwijzer, Annemarie Beunen kon veel vragen beantwoorden over de rol van het auteursrecht. Ten slotte werd er aandacht besteed aan de technische aspecten, waarbij kwaliteitszorg voor digitalisering en beschrijvingen/metadata werden behandeld. Alle plenaire presentaties zullen beschikbaar worden gemaakt op de websites van de organisatoren. (Annelies van Nispen)

www.taskforce-archieven.nl/projects/wegwijzerbeeldbankenwww.taskforce-archieven.nl/projects/juridischewegwijzerwww.flickr.com/photos/15706910@N07/**'Lady di Ferro' Ilaria Capua**

geschermd repository van de WHO, waar wereldwijd maar vijftien laboratoria bij konden (waaronder niet één Afrikaans instituut), maar in een open archief. Na een aanvankelijke storm van protest van vakgenoten, die zelfs leidde tot voorpaginanieuws in de Washington Post en een redactioneel in de New York Times, is nu de wetenschappelijke praktijk volledig omgeslagen en is open toegang tot deze databases inmiddels algemeen geaccepteerd. OA is meer dan ge-OH op een zonnige locatie. (Peter Doorn)

www.aepic.it/conf/index.php?cf=10

Berlijn in Padua

De vijfde *Berlin Open Access* conferentie werd van 19 tot en met 21 september in Padua gehouden. Op de eerste conferentie in 2003 werd de bekende *Berlin Declaration on Open Access to Knowledge in the Sciences and Humanities* opgesteld. Daarin wordt vrije toegang tot wetenschappelijke informatie, data en publicaties beleiden. Alle Nederlandse universiteiten, de KNAW, NWO en SURF hebben die verklaring ondertekend. Vijf jaar na dato is *open access* wel algemeen geaccepteerd als zeer politiek correct, maar in de praktijk is vrije toegang nog ver weg. Willem Elsschot wist al dat tussen droom en daad wetten in de weg staan en praktische bezwaren. Bij *open access* staan vooral auteursrecht en privacywetgeving in de weg.

Toch wordt ter vooruitganggeboekt. Ilaria Capua gaf hiervan het mooiste voorbeeld op de conferentie. Deze Italiaans diergeneeskundige en *lady di ferro* had als eerste de DNA-sequentie van het Afrikaanse subtype van het vogelgriep-virus H5N1 ontrafeld. Zij plaatste die sequentie niet in het af-

Deel van Brits data-instituut AHDS naar King's College

Een belangrijk deel van het Britse data-instituut Arts and Humanities Data Service (AHDS) wordt volgend voorjaar opgenomen in een nieuw op te richten Centre for e-Research (CeRch) van het Londense King's College.

Het einde van de huidige AHDS werd aangekondigd toen een van de twee financiers, de Britse onderzoeksraad voor de Arts and Humanities AHRC, in mei aankondigde de geldkraan vanaf april volgend jaar te zullen dichtdraaien. Met verklaarde tegenzin maar zonder alternatief volgde al snel de universitaire IT-organisatie JISC die tot dan toe samen met AHRC voor de financiering had gezorgd.

In oktober werd bekend dat King's College bezig is met de oprichting van CeRch, met de huidige AHDS-directeur Sheila Anderson als beoogde baas. Een deel van de activiteiten en het personeel van de AHDS zou onderdak kunnen krijgen in CeRch. Tegenover *e-data@research* preciseert Anderson nu de gevolgen van de samenwerking: 'Alleen directie en staf van de AHDS gaan naar CeRch, en de projecten die hier bij Kings College al liepen'. De bedoelde stafafdeling, groot vijftien mensen, was voorheen ook al gehuisvest bij de Londense universiteit, waarvan Kings een onderdeel is. 'De andere vijf afdelingen zijn bezig regelingen te treffen met de instellingen waar zij zijn ondergebracht, om te proberen hun voortbestaan veilig te stellen. De Archeologische Dataservice heeft bijvoorbeeld geld gekregen van de AHRC om met een aantal activitei-

ten door te gaan en om het Wetenschap en Erfgoed Programma van de raad mee uit te voeren'. Behalve die archeologische dienst heeft de AHDS afdelingen voor geschiedenis, taal- en literatuurwetenschappen, uitvoerende kunsten en beeldende kunsten. Die zijn gehuisvest bij uni-

versiteiten en hogescholen elders in het land.

De meeste staffleden van de AHDS zullen een plek krijgen in de nieuwe e-research centrum, maar hun werk wordt wel anders, licht Anderson toe. 'Deels gaan zij onderzoek doen en informatiediensten verlenen aan King's

College, deels zullen ze inkomsten moeten zien te genereren zowel door subsidies als door het verlenen van commerciële diensten'.

Toch vindt Anderson het belangrijk dat de staf bijeen blijft en daardoor de beschikbare deskundigheid niet wordt versnipperd. (MdG)

Onderzoekcentrum ministerie van Justitie stelt data beschikbaar via DANS

Het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het ministerie van Justitie brengt voortaan jaarlijks zijn datasets in de categorie Open Access onder bij het DANS (Data Archiving and Networked Services). Daartoe hebben beide instellingen onlangs een overeenkomst getekend.

Het WODC verwacht elk jaar tussen de twaalf en twintig datasets uit eigen onderzoek bij DANS te archiveren met behulp van het archiveringssysteem DANS EASY. Het gaat daarbij om data die niet privacygevoelig zijn. Dr.Ir. Sunil Choenni, hoofd Statistische Informatievoorziening en Beleidsanalyse van het WODC, noemt de deskundigheid die al door DANS is opgebouwd als reden voor de stap. 'Je kunt zo iets natuurlijk ook zelf proberen op te zetten, maar als dat al is gedaan door een partij die daarin is gespecialiseerd, kan je daar beter gebruik van maken'. Ook de gemakkelijke beschikbaarheid voor onderzoekers vindt Choenni een voordeel: 'In de wetenschap is het

een goed gebruik dat je je onderzoek open stelt voor verificatie. Dat kan op deze manier'.

DANS-directeur dr. Peter Doorn verwacht dat meer publieke instellingen en zelfstandige bestuursorganen het voorbeeld van het WODC zullen volgen. 'Met het Kadaster zijn er vergevorderde gesprekken. Met het Centraal Bureau voor de Statistiek, het Sociaal-Cultureel Planbureau en

het ministerie van VROM hebben we al een overeenkomst. Zo kunnen we voor veel meer publieke instellingen en zelfstandige bestuursorganen deze functie vervullen'. Tot voor kort kwamen databestanden van overheidsinstellingen vaak beschikbaar via het Wetenschappelijk Statistisch Agentschap, dat in DANS is opgegaan. 'Maar dan kostte het altijd geld en veel tijd en inspanning', aldus Doorn.

De verheugde ondertekenaars van de overeenkomst

Wie bewerkt de Wikipedia?

Het is natuurlijk interessant om te weten dat Mabel haar eigen lemma in de Wikipedia wat opfleurt, maar er valt nog wel meer te zeggen over degenen die de online encyclopedie vullen. Juist omdat de Wikipedia zo iets ongehoords is, qua werkwijze en invloed, is het interessant te kunnen tonen hoe het bewerken van ingangen in de Wikipedia in z'n werk gaat. De afbeelding is gemaakt door Wikidashboard, een programma dat een grafiek toont van het aantal bewerkingen op een bepaalde pagina per week, en daaronder de gebruikers die daarbij betrokken zijn geweest. Van die

gebruikers is ook op te vragen welke teksten ze nog meer bewerkten.

Wikidashboard is één voorbeeld van programma's die Wikipedia pagina's op die manier analyseren. Een ander voorbeeld is de Wikipedia Trust Coloring Demo, die zichtbaar maakt welke deel van een artikeltekst afkomstig is van auteurs van wie de Wikipedia-teksten lang blijven staan (dus volgens hun mede-auteurs betrouwbaar zijn). Dergelijke analyses zijn mogelijk omdat alle bewerkingen in Wikipedia worden gelogd, zodat per woord bekend is wie het heeft geplaatst. (PB)

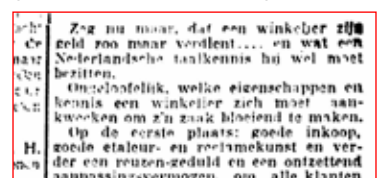

<http://wikidashboard.parc.com/> <http://trust.cse.ucsc.edu/>

Website Databank Digitale Dagbladen

De Koninklijke Bibliotheek (KB) heeft een website geopend met informatie over het proces en de gebruikte technieken in het project Databank Digitale Dagbladen. In dit grootste digitaliseringsproject van historisch materiaal in Nederland, dat vorig jaar van start ging, worden acht miljoen historische krantenpagina's gedigitaliseerd vanaf het begin van de

17de eeuw tot eind 20ste eeuw. In vier jaar worden gemiddeld 200.000 pagina's per maand geselecteerd, vóór-bewerkt, gedigitaliseerd, verwerkt, opgeslagen en gepubliceerd. De eerste resultaten worden eind 2008 via internet beschikbaar gesteld. De KB heeft voor massa (tekst)digitaliseringsprojecten een gestandaardiseerd proces ontwikkeld, waarover de nieuwe website in formatie biedt. Daar is ook het verloop van het project te volgen.

www.kb.nl/projectdagbladen

CBS Remote Access groeit

Opnieuw steeg het aantal gebruikers van de Remote Access voorziening van het CBS. Daarmee kunnen microdatabestanden vanaf de eigen werkplek worden geanalyseerd. Ruim een jaar na de start zijn er inmiddels 27 instellingen die gebruik maken van Remote Access. In totaal werken er nu ongeveer honderd onderzoekers aan 49 verschillende projecten met behulp van de voorziening. De verwachting is dat deze aantallen in de komende maanden nog verder zullen stijgen. (Jan Mol)

Annalen van Egmond

Op de site van het Huygens Instituut zijn sinds kort beschikbaar de Annalen van Egmond, het oudste Hollandse geschiedwerk (12e eeuw). De tekst geeft een beknopte geschiedenis van Holland en omstreken, vanaf 640. De digitale uitgave complementeert een boekuitgave, verzorgd door Marijke Gumbert-Hepp, Peter Gumbert en Jan Burgers. Die werd gepresenteerd op 9 oktober, bij het afscheid van Marijke Gumbert als werkgroepsleider bij het Huygens Instituut, en bevat behalve een vertaling van het Latijn naar het Nederlands uitgebreide toelichting.

www.huygensinstituut.knaw.nl/epub/egmond/egmondnl.html

MiddelNederlandse encyclopedie

Op 28 september vond op het Huygens Instituut de startbijeenkomst plaats van het project Bartholomeus Engelsman. Leden van de Werkgroep MiddelNederlandse Artes-literatuur (WEMAL) maken samen een digitale editie van de MiddelNederlandse encyclopedie De Proprietatibus Rerum van Bartholomaeus Anglicus (Bartholomeus Engelsman). Zij gebruiken daarvoor e-Laborate (www.e-laborate.nl), een website waarop onderzoekers gezamenlijk teksten kunnen transcriberen en annoteren. Website en programmatuur voor het editiewerk worden gehost door het Huygens Instituut, dat ook zal zorgen voor de omzetting in een digitale teksteditie. (Karina van Dalen-Oskam)

Brieven Witsen

Sinds 1 november zijn meer dan tweeduizend brieven uit de correspondentie van Willem Witsen beschikbaar op de website van de Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren. Daarmee is het project 'Transcriptie en digitalisering van de correspondentie van Willem Witsen', waarover e in juni berichtte, nu afgerond. Voorjaar 2008 komt de correspondentie samen met ruim vijf duizend foto's van de Rijksdienst voor Kunsthistorische Documentatie ook beschikbaar via de database Het Geheugen van Nederland van de Koninklijke Bibliotheek.

www.dbnl.org/tekst/witsoogbrie01_01/

IMPACT: historische tekst echt digitaal maken

Een consortium van vijftien partners uit Europa en Israel werkt onder leiding van de Koninklijke Bibliotheek aan technieken om optische tekenherkenning geschikt te maken voor oude teksten.

HILDELIËS BALK

Historische teksten worden wereldwijd op grote schaal gedigitaliseerd. Per jaar gaan miljoenen pagina's uit boeken, kranten en tijdschriften door de scanner. Vervolgens worden ze omgezet naar een tekstformaat door middel van optische tekenherkenning (OCR). Het doel is steeds om de gebruiker ter wille te zijn. De gedigitaliseerde teksten moeten op dezelfde manier doorzocht en bewerkt kunnen worden als documenten die digitaal zijn ontstaan.

Dat lukt aardig bij moderne teksten met een eenvoudige lay-out, gedrukt in de twintigste eeuw. Maar het doel wordt vaak niet bereikt als het gaat om drukwerk van vóór 1850. Oude lettertypes en druktechnieken, ingewikkelde lay-out,

beschadigingen in het materiaal en spellingsvarianten; allemaal redenen waarom het moeilijk en duur is om een echte digitale (doorzoekbare, te bewerken) versie te maken van een tekst van voor 1850. De bestaande software voor automatische OCR levert bedroevend lage resultaten op. Postcorrectie - achteraf bijwerken - is duur en tijdrovend en niet geschikt voor digitaliseren op grote schaal. Dit is een grote hindernis bij de overgang van de relatief kleine digitaliseringsprojecten van de afgelopen jaren naar de werkelijke massadigitalisering van de toekomst.

Een consortium van vijftien nationale bibliotheken, universiteiten en bedrijven uit Europa, Israel en Rusland, geleid door de Koninklijke Bi-

bliothek, heeft op zich genomen om te werken aan een oplossing. In het voorjaar van 2007 is een gezamenlijk voorstel voor subsidie binnen het zevende kaderprogramma van de Europese Commissie ingediend, onder de naam IMPACT (IMProving ACces to Text). In dit project zal worden gewerkt aan verschillende innovatieve technieken voor de verbetering van automatische OCR, uiteenlopend van een zelflerende OCR machine tot de bouw van verfijnde computerlexica. De diverse tools en applicaties zullen zo worden ontworpen dat ze *stand-alone* kunnen functioneren maar ook geïntegreerd kunnen worden in een gebruiksvriendelijk platform. Naast de verbetering van de techniek zal in het project ook veel aandacht worden besteed aan het delen van kennis en 'best-practices' op het gebied van massadigitalisering. De startdatum van het project, dat vier jaar gaat duren, is 1 januari 2008.

www.kb.nl

Archiveren in de academische psychologie

CAROLINE VOORBROOD

Tijd om data te gaan koesteren

In het psychologisch onderzoek op de Nederlandse universiteiten bestaat nog geen traditie op het gebied van archiveren en hergebruiken van gegevens. Data genoeg, maar de animo om ze duurzaam te bewaren is wisselend. In sommige onderzoeksrichtingen bestaat wel belangstelling, maar voordat het zo ver is zijn er nog genoeg haken en ogen, concludeert Caroline Voorbrood. Zij deed bij DANS een verkennend onderzoek naar het datalandschap in de Psychologie.

Academische psychologen in Nederland voelen als zo velen de druk om te publiceren. Zonder onderzoeksdata echter geen publicatie. Wat gebeurt er eigenlijk met deze onderzoeksdata nadat erover is gepubliceerd? In hoeverre worden ze gearchiveerd en hergebruikt? Hoe ziet de data-infrastructuur van de psychologie in Nederland er uit? Het zijn enkele vragen waarop het project Inventarisatie Psychologie van DANS (Data Archiving and Networked Services) een antwoord moest vinden. Doel: inzicht krijgen in de bestaande data-infrastructuur en in de behoeften van academisch werkzame psychologen op het gebied van systematisch archiveren, hergebruiken, koppelen, verrijken en delen van onderzoeksdata. Onder archiveren wordt hier verstaan het toegankelijk maken en houden van databestanden: opslag, maar ook het beschrijven van de data door metadata toe te kennen met technische en meer contextuele informatie.

De wensen en gebruiken op dit gebied blijken onder psychologen sterk uiteen te lopen, al kan op een enkele uitzondering na gesteld worden dat psychologen hun onderzoeksdata niet systematisch archiveren. Er worden op ruime schaal back-ups gemaakt, waarbij

ELLEN BOUMA

het toegankelijk maken en houden van de databestanden uit het oog wordt verloren. Daartoe ontbreekt het de psychologen aan tijd, geld en soms inzicht in het nut van archiveren. De onderzoeksdata zijn vaak nog wel ergens, maar ze raken zoek of onbruikbaar.

De behoefte om in deze situatie verandering te brengen blijkt wisselend. Een positieve houding is er bijvoorbeeld bij degenen die onderzoek doen naar een bijzondere

populatie; psychologen met een zeer grote output aan onderzoeksdata; psychologen die werken met longitudinaal onderzoek en psychologen die behoefte hebben aan het waarborgen van het behoud van hun gegevens. Voor degenen die vooral experimenteel onderzoek doen is systematisch en eventueel centraal archiveren echter veelal niet interessant. Een experiment opnieuw uitvoeren is sneller dan het archiveren van de onderzoeksdata, zeggen ze.

Daarnaast zouden de data door hun specifieke karakter niet interessant zijn voor anderen.

Veel psychologen signaleren ook een gevaar in het systematisch archiveren van psychologische data: er zou een grote 'datavuilnishoop' kunnen ontstaan. Wanneer de vakgenoten dan tenslotte door de bomen het bos niet meer kunnen zien zou ongebruikt blijven van de gearchiveerde data het gevolg kunnen zijn. Dit gevaar is te voor-

komen door een vergaande specificering van de data in disciplines, liefst per onderzoekthema. Andere zorgen en discussiepunten zijn het waarborgen van de kwaliteit van de data, intellectueel eigendom, het ontstaan van 'werkpaardjes' versus 'luxepaardjes' en methodologische bezwaren. Technisch-inhoudelijke wensen of inzichten met betrekking tot een databank zijn er weinig: 'Het is goed zoals DANS het doet'.

Psychologen denken bij de vraag naar hergebruik van data vooral aan van tevoren vastgestelde samenwerkingsverbanden. Maar hergebruik vindt daarnaast ad hoc plaats op individueel verzoek. Psychologen kunnen op deze manier hun data nader toelichten en kunnen enige controle houden over de (kwaliteit van de) nieuwe onderzoeksvraag. Hieruit blijkt dat er behoefte bestaat aan psychologische onderzoeksdata, maar tegelijk geven de academische psychologen aan zelf genoeg onderzoeksdata op de plank te hebben liggen om over te publiceren.

Binnen een deel van de academische psychologie bestaat dus wel de behoefte en bereidheid om onderzoeksdata systematisch centraal te gaan archiveren. Psychologen kunnen verschillende haken en ogen benoemen van het goed archiveren van hun data. Bij het vormgeven van een archief is de inbreng van psychologen daarom onontbeerlijk. Het startpunt zal liggen bij enkele gedreven individuen in de academische psychologie. Waardevolle psychologische onderzoeksdata zullen nieuwe data aantrekken. De publicaties worden al op waarde geschat. Het is tijd om de psychologische onderzoeksdata te gaan koesteren.

Directeur Pearl Dykstra van Netherlands Kinship Panel Study: ‘Wij zijn onderzoekers met een missie’

MARTIJN DE GROOT

Begin oktober verscheen de tweede golf gegevens van de Netherlands Kinship Panel Study (NKPS), een groot multidisciplinair project over families en familiebanden. Vreemd, om je data al beschikbaar te stellen terwijl de inkt van de enquêteformulieren nog moet drogen? Niet voor prof. Pearl Dykstra, één van de drijvende krachten achter het project. ‘Wij zijn onderzoekers met een missie. We willen dat zoveel mogelijk anderen gebruik maken van die data’.

WIBEKE KESTRA

Een gesprek met Pearl Dykstra wordt al snel een gesprek over de Netherlands Kinship Panel Study NKPS. Logisch, want dat project is indrukwekkend van opzet en uniek in zijn omvang – iets om trots op te zijn dus. Maar het lijkt ook een concentraat van precies die aspecten van sociaal onderzoek die Dykstra’s hart sneller doen kloppen. Empirisch, meetbaar, multidisciplinair, longitudinaal. En met de familie als onderzoeksobject. De belangstelling voor gezin en familie is een thema in de loopbaan van Dykstra, die als sociaal-psycholoog afstudeerde. Maar de overspanning van generaties is misschien wel de echte rode draad. ‘Intergenerationele relaties’, zij spreekt het zonder haperen uit op de vraag waar het nu eigenlijk in de kern om draait in haar professionele wereld.

We hebben heel erg de neiging om ons eigen sociale kringetje tot maatstaf te nemen

Dykstra bracht een deel van haar leven door in Canada. Wie goed oplet hoort een zweem van over de oceaan in haar Nederlands, maar constateert vooral een vlekkeloze uitspraak en intonatie van de Engelse leenwoorden waarmee het gesprek is doorregen. *Website. Harrassment.*

‘Eigenlijk heeft mijn promotor me destijds op het spoor van die verschillen tussen generaties gezet. Ik wilde onderzoek doen naar vriendschap en sociale netwerken. Zij zei: dan moet je ouderen meenemen; Nederland is aan het vergrijzen. Dat advies heb ik gevolgd en dat heeft me toen zulke verrassende ervaringen opgeleverd. Dat bleef me bezighouden. Kom je met je jonge hoofd bij de mensen op bezoek met je vragenlijst – in betondorp in Amsterdam was het – en dan vraag je naar *life events*, gebeurtenissen die hun leven hebben veranderd of gekleurd. Ongelukken of kanker verwacht je dan. Maar dan begonnen ze over de Tweede Wereldoorlog. Of ze hadden in de tuin gelegen met tuberculose, of in Davos als ze geld hadden, want dat was toen de aanpak. Dat waren dingen, daar begreep ik als jonge interviewer gewoon niets van! En dan vroeg je naar hun vrienden – die hadden ze niet, want de kinderen hadden zo centraal gestaan in hun leven. Het was of ik een spiegel kreeg voorgehouden. Dat begrip vriendschap, dat was zó hoog-opgeleiden-jaren-tachtig! Daardoor raakte ik ervan doordrongen dat we heel erg de neiging hebben om ons eigen sociale kringetje tot maatstaf te nemen. Ik dacht: ik moet meer weten over de geschiedenis, en ik wil meer snappen van de ervaringswereld van

die oudere generatie en wat dat dan weer voor invloed heeft’.

Dykstra ging zich in het onderzoek, dat uiteindelijk *‘Next of (non-)kin’* kwam te heten, gaandeweg steeds meer op de ouderen concentreren en op het belang van persoonlijke relaties voor hun welzijn. Veranderingen in de tijd, huwelijksgeschiedenis. ‘De jongeren, daar heb ik nauwelijks analyses op verricht’.

Een ander thema, dat al besloten ligt in belangstelling van de Amsterdamse onderzoekster voor de band tussen generaties, is dat van de familierelaties buiten het kerngezin. Hier speelde het feminisme zijn rol, dat sterk was vertegenwoordigd onder sociaal-wetenschappelijk onderzoekers in de jaren tachtig. ‘In de tijd waarin ik met mijn onderzoek begon stond het gezin niet in hoog aanzien. Het werd gezien als onderdrukkend en maatschappelijk op de terugtocht. Onderzoekers als Iteke Weeda, die destijds de toon aangaven, waren vooral bezig met niet-huwelijkse relaties’. Toch kwam Dykstra met een omweg wel weer uit in, laten we zeggen, de buurt van het gezin. ‘Door familierelaties te bestuderen buiten het gezinsverband leer je ook weer meer over het gezin zelf’, licht ze haar speciale belangstelling toe.

‘Ik vind het zonde om een kwantitatieve en een kwalitatieve stroming naast elkaar te zien bestaan’

Een ander kenmerk van de feministische onderzoeksstroming, de voorkeur voor een kwalitatieve aanpak die in de *gender studies* overheerste, heeft Dykstra maar ten dele omarmd. ‘Ik heb een voorliefde voor cijfers’, zegt ze, en toen in de loop van de jaren negentig de kans zich aandeed om een grootschalig empirisch onderzoekproject te lanceren naar familierelaties in en buiten het kerngezin, greep ze die met een groep van vijf andere onderzoekers aan. Dykstra: ‘De Sociaalwetenschappelijke Raad constateerde in 1998 dat er een dip was in het gezinsonderzoek, terwijl in de maatschappij de nieuwe ontwikkelingen zich juist leken op te stapelen: de multiculturele samenleving, emancipatie, echtscheidingen, individualisering

en ga zo maar door. Tegelijk daagde bij NWO het besef dat het tijd werd voor grootschalige investeringen in alfa en gamma-onderzoek, waar het tot dan toe eigenlijk vooral om deeltjesversnellers en hersenscannerapparatuur had gEDAARD’.

‘Dat begrip vriendschap, dat was zó hoog-opgeleiden-jaren-tachtig!’

De sterren stonden goed voor een voorstel om op grote schaal en op longitudinale basis ‘een mooi databestand’ aan te gaan leggen op het gebied van familierelaties. Dat werd het NKPS. NWO fourneerde 3,7 miljoen euro voor het project, waaraan behalve Dykstra’s eigen Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut ook de Universiteiten van Utrecht, Tilburg en Amsterdam deelnamen en nog deelnemen. ‘Zoveel geld was er nooit eerder aan een sociaal-wetenschappelijk onderzoek besteed door NWO’ zegt de vrouw die nu ook als directeur van het NKPS optreedt. Tienduizend hoofdrespondenten in een panel, dat dus op verschillende tijdstippen ondervraagd kan worden, een multi-actor aanpak met gegevens van verschillende familieleden aan elkaar gekoppeld. En, ze benadrukt het graag: een *multi-method* aanpak. ‘Ik ben zelf weliswaar kwantitatief ingesteld, maar ik vind het zonde om te zien dat er twee stromingen naast elkaar blijven bestaan: een kwantitatieve en een kwalitatieve. Het mooiste is als ze elkaar aanvullen, en dat is precies wat we in de NKPS voor elkaar hebben gekregen. Daar zijn we best trots op. Er is met behulp van zogenaamde minipanelen ruimte gemaakt om steeds door middel van diepte-interviews verder te komen op punten waar de kwantitatieve aanpak alleen maar kan signaleren. Zo konden we deelstudies doen naar bijvoorbeeld

zwarte schapen in de familie. Of naar het welbevinden van mensen die niet-standaarduren werken, in de nachtdienst bijvoorbeeld. Die blijken zich daar in Nederland heel goed bij te voelen terwijl we uit Amerikaans onderzoek meenden te weten dat ze juist minder gezond en minder gelukkig zijn. De verklaring zat hem in de vrijwilligheid – het ervoor kiezen. Maar daar kom je pas achter met een kwalitatieve aanpak’.

Maar niet alleen de bedenkers van het megasurvey profiteerden van de opzet. Het project verwierf juist steun doordat het was ingesteld op de mogelijkheid om ook vele anderen mee te laten delen in de oogst. Bij de ontwikkeling van de vragenlijsten werd die deelname gestimuleerd door te informeren naar de bestaande wensen: ‘We hebben bij NWO een bijeenkomst gehouden met vertegenwoordigers van allerlei onderzoeksrichtingen. Mensen met een medische achtergrond, economen, demografen, sociologen, psychologen. Die wilde meer over informele zorg, en die wilde meer over de combinatie van werk en gezin. Daar hebben we allemaal naar geluisterd’. En niet zonder resultaat, zoals wordt bevestigd door het aantal van 180 onderzoekers uit binnen- en buitenland dat tot nu toe gebruik heeft gemaakt van de gegevens die zo snel mogelijk na het verzamelen beschikbaar worden gemaakt. Dykstra: ‘We hebben ook wel kritiek gehad, zo van ‘je moet toch niet toelaten dat anderen misschien sneller publiceren met jouw gegevens dan jijzelf’, maar wij vinden het alleen maar hartstikke mooi als dat zou gebeuren’.

En de perspectieven zijn nog bij lange na niet uitgeput. Dykstra vertelt met zichtbare animo over de mogelijkheden om de NKPS-data te koppelen aan die van het Europese *Gender and Generations Programme*, waarin het NKPS voor Nederland participeert. ‘Dan ligt de weg naar internationale vergelijking open’. En helemaal enthousiast wordt ze als het gaat over de koppeling van de NKPS, waarvan de oudste leeftijdsgroep uit 1923 dateert, aan de Historische Steekproef Nederland (HSN), die administratieve gegevens bijeenbrengt over Nederlandse gezinnen in de negentiende eeuw en de eerste decennia van de twintigste. Maar dat is dan ook weer zo’n bruggetje naar de geschiedenis.

Prof.dr. Pearl A. Dykstra (1956) is onderzoeker bij het Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut in Den Haag en bijzonder hoogleraar verwantschapsdemografie aan de Universiteit van Utrecht. Ze is ook directeur van de Netherlands Kinship Panel Study, waarvan ze zelf mede-initiator was. Dykstra studeerde

sociale psychologie in Nederland en Canada en promoveerde in 1985 aan de Vrije Universiteit op het proefschrift *‘Next of (non) kin; The importance of primary relationships for older adults’ well-being’*. In 2004 werd ze benoemd tot lid van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen.

Focus

UNU-MERIT

‘UNU-MERIT verricht sociaal economisch onderzoek naar innovatie in de meest brede zin van het woord’, zegt prof.dr. Luc Soete, directeur van het Maastrichtse onderzoek- en trainingscentrum. ‘Het gaat daarbij zowel om technische innovatie als om organisatorische en sociale innovatie en de invloed daarvan op de ontwikkeling van de sociale en economische welvaart.’ UNU-MERIT beperkt zich daarbij niet alleen tot Nederland of de Europese Unie, maar richt zich op wereldwijde ontwikkelingen.

Op 1 januari 2006 is UNU-MERIT ontstaan uit de samenvoeging van het voormalige United Nations University Institute for New Technologies (INTECH) in Maastricht en de Maastricht Economic Research Institute on Innovation and Technology (MERIT) van de Universiteit Maastricht. Het onderzoek dat bij UNU-MERIT wordt verricht raakt verschillende aggregatieniveaus. Op microniveau worden innovatieprocessen binnen bedrijven bestudeerd. Daarboven wordt onderzoek uitgevoerd op het niveau van de bedrijfssectoren en op nationaal niveau, waarvoor meestal macro-economische data aanwezig zijn. UNU-MERIT beschikt daarnaast over een methodologische onderzoeksgroep die zich richt op econometrisch/empirische methodologie van micro-onderzoek en een beleidsgroep gericht op bestudering van de effecten van beleidsmaatregelen.

UNU-MERIT is internationaal zeer actief. ‘Natuurlijk werken wij samen met de Verenigde Naties en dan met name met UNESCO. Daarnaast is er samenwerking met de Wereldbank en de OESO, binnen de EU wordt met verschillende partners en opdrachtgevers gewerkt en

Literatuurlijsten met Zotero

Op 31 oktober werd versie 1.0 van Zotero officieel vrijgegeven. Zotero is een reference management pakket, vergelijkbaar met het bekende EndNote, maar geheel georiënteerd op het web. Een testversie van Zotero is al ruim een jaar verkrijgbaar en heeft enthousiaste kritieken gekregen.

Op de markt van reference management pakketten heeft Thomson Researchsoft, de maker van EndNote en een aantal vergelijkbare pakketten, een bijna-monopoliepositie. Dat heeft de innovatie geen goed gedaan. De grootste beperking van de meeste bestaande pakketten is dat ze niet goed geïntegreerd zijn met de web browser, waarin elke onderzoeker tegenwoordig een groot deel van zijn of haar werk doet. De geestelijk vaders van Zotero, Dan Cohen en wijlen Roy Rosenzweig van het Center for History and New Media, hebben dat goed begrepen. Zotero werkt als add on op de Firefox browser. In bezochte web pagina's (de bibliotheekcatalogus, Google Scholar) herkent Zotero beschreven boeken en artikelen. Het programma toont dan een icoon in de adresbalk waarmee de gegevens daarvan kunnen worden opgeslagen. Binnen Zotero kunnen de gegevens worden bewerkt, gegroepeerd, gean-

Soete: Eurostat zou actievere rol kunnen spelen

ook binnen Nederland wordt samen met diverse universiteiten onderzoek opgezet en worden opdrachten uitgevoerd voor ministeries’, zegt Soete.

De databestanden die bij het onderzoek gebruikt worden komen van zeer veel verschillende leveranciers. Aan de ene kant gaat het daarbij om de officiële openbare statistieken die vaak per land beschikbaar zijn. Ook de verzamelingen van de OESO, de VN, de wereldbank en EuroStat vallen onder die noemer van centraal verzamelde, openbare data. Aan

noteerd, etc. Zotero kan ook gewoon web pagina's opslaan en annoteren. In Word en OpenOffice kan Zotero literatuurverwijzingen opmaken volgens verschillende stijlen.

De volgende fase in de ontwikkeling van Zotero is een server waar de Zotero-gebruiker zijn gegevens kan opslaan. Zotero wordt dan ook een hulpmiddel voor samenwerking. In een artikel in *Perspectives* schreef Cohen ‘this interaction of people, tools, and resources – what we might call an “ecology of scholarship” (which undoubtedly will include software other than Zotero) – perhaps will lead to the discovery of new knowledge by aggregating and analyzing our shared wisdom.’

Voor de Nederlandse gebruiker blijft er nog wel iets te wensen over, want de gegevens uit veel Nederlandse bibliotheekcatalogi (waaronder de Pica-systemen) worden door Zotero nog niet begrepen. (PB)

LUUK SCHREVEN

Data European Social Survey 2006

Op 15 oktober is de eerste editie van de derde ronde van het European Social Survey (ESS) beschikbaar gekomen. Op dit moment zijn zonder bijzondere voorwaarden de gegevens van twintig landen te downloaden. De Nederlandse data zijn daar nog niet bij, maar zullen op korte termijn ook beschikbaar komen.

De ESS is een grootschalig Europeawijd project, waarin in vijftientwintig Europese landen elke twee jaar uitvoerige gegevens over de opinies en sociale achtergronden van personen van zestien jaar en ouder worden verzameld. Die verzameling vindt plaats door face-to-face interviews met een standaard vragenlijst van 250 vragen en twee wisselmodulen met elk vijftig vragen. In ieder deelnemend land is de steekproef effectief vijftienhonderd personen. De ESS kent een grote diversiteit aan onderwerpen die verwijzen naar centrale thema's in de sociologie (bv. ethnocentrisme, sociaal kapitaal, sociale participatie) en politicologie (stemgedrag, politieke participatie) of hun grensvlak (bv. vertrouwen in de overheid en politieke instituties). Ook is de ESS bijzonder rijk in de meting van sociale achtergronden. Daardoor leent hij zich goed voor de bestudering van

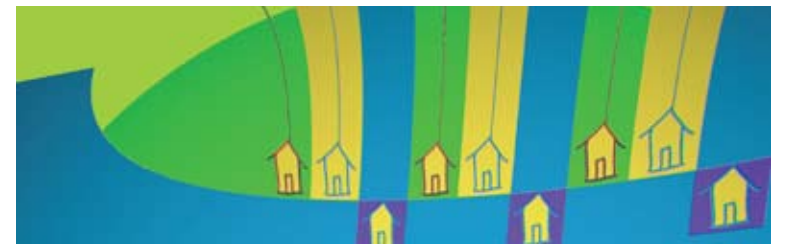
sociaal-demografische onderwerpen zoals sociale mobiliteit, migratie en gezinsvorming. De wisselmodulen die in 2006 gebruikt werden, hebben betrekking op transities in de levensloop en op ‘personal and social well-being’.

De ESS laat zich erop voorstaan de hoogst mogelijke kwaliteit te bieden op het gebied van surveymethodologie. De intensieve kwaliteitszorg strekt zich uit naar alle fasen van het dataverzamelingsproces: vraagformulering, pre-testing, vertaling, steekproeftrekking en responsbevordering, codering, dataharmonisatie en de beschikbaarheid van de data. Het project heeft de ambitie en de mogelijkheid om, zoals de Amerikaanse General Social Survey, in heel Europa het ijkpunt voor de kwaliteit van survey-onderzoek te worden. De ESS-data zijn zeer goed gedocumenteerd en gemakkelijk te gebruiken, ook in het onderwijs. Het ESS project wordt in Nederland gefinancierd door NWO-MAGW en het Sociaal en Cultureel Planbureau. (Harry Ganzeboom, nationaal coördinator ESS)

<http://ess.nsd.uib.no>

www.europeansocialsurvey.org

Woononderzoek 2008

(vervolg van pagina 1)

‘Het CBS kent zijn eigen regels, maar wij hadden natuurlijk als opdrachtgever onze wensen, bijvoorbeeld ten aanzien van interviews in andere talen’. Wat de kosten betreft betekent de overstap naar het CBS volgens de projectleider geen achteruitgang.

Het statistiekbureau en het ministerie hebben afgesproken dat de verzamelde data worden ondergebracht in een bestand onder gezamenlijk beheer, waaruit beide instellingen kunnen putten. Vanuit dat bestand worden de gegevens doorgeleverd

aan CBS en VROM, die vervolgens ieder hun eigen regels toepassen. VROM kan daardoor ook doorgaan met het gratis via DANS beschikbaar stellen van de data aan alle partijen, waartoe het juist in september had besloten. Relou: ‘Commerciële aanvragers moesten tot voor kort zo'n acht duizend euro betalen voor de hele dataset, maar dat hoeft nu niet meer.’ De beslissing is genomen nadat marktpartijen de vraag hadden opgeworpen of er voor overheidsdata wel betaald moet worden. (MdG)

www.vrom.nl/woon <http://easy.dans.knaw.nl/>

Europese Digitale Bibliotheek opgestart

Van 12 tot en met 14 september vond in de Koninklijke Bibliotheek (KB) de startbijeenkomst plaats van het EDLnet (European Digital Library Thematic Network) project. Zeventig experts van Europese musea, archieven, bibliotheken en audiovisuele instellingen waren aanwezig. Het project heeft als doel het opzetten van een prototype van een Europese digitale bibliotheek. De eerste versie van deze crosssectorale toegang tot

het Europese culturele erfgoed moet gereed zijn in november 2008. Die versie zal een meertalige interface hebben en toegang bieden tot twee miljoen digitale objecten teksten, beelden, geluidsopnamen en video-clips. Het project wordt gefinancierd door de Europese Commissie en gecoördineerd binnen de KB door The European Library office. Informatie: jonathan.purday@kb.nl

www.europeandigitallibrary.eu/edlnet

Kennis delen op CBS microdatamiddag

'Microdata onder de loep'. Onder die titel organiseerde het CBS op 8 november een middag over onderzoek op microdata. Doel was onderzoekers, beleidsmakers en andere gebruikers van de gegevens met elkaar en met het CBS in contact te brengen. In de plenaire opening sprak Frans Hoeve, hoofd van het Centrum voor Beleidsstatistiek (CvB) van het CBS, de wens uit om in de toekomst ook gegevensbestanden van Europese zusterinstellingen via het CBS voor onderzoek beschikbaar te stellen. Dat zou een grote stap voorwaarts betekenen voor internationaal vergelijkend onderzoek. Het CBS zal de mogelijkheden gaan verkennen. Daarnaast wees Hoeve op de toename in de beschikbaarheid en het gebruik van CBS microdata, zowel wat betreft het aantal beschikbare jaargangen als wat de diversiteit aan onderwerpen aangaat.

In de parallelsessies was onder andere aandacht voor het grootste personen steekproefonderzoek van het CBS, de Enquête Beroepsbevolking,

en voor het op registraties gebaseerde Sociaal Statistisch Bestand, maar ook voor thema's als sociale zekerheid, gezondheid en bedrijven. Daarnaast werd methodologisch stilgestaan bij verschillen tussen steekproeven en registraties. Ook werden er CBS presentaties gehouden over de huidige stand van zaken en toekomstige ontwikkelingen rond een bepaald thema en vertelde een datagebruiker van buiten het CBS iets over zijn of haar onderzoek. In de sessies kregen gebruikers van microdata ook de mogelijkheid hun wensen met

betrekking tot microdata kenbaar te maken.

In de afsluitende forumdiscussie kwam opnieuw de wens van gebruikers naar voren om meer kennis te delen met betrekking tot het gebruik van de gegevens. Onderling, maar ook tussen de gebruikers en de inhoudelijke experts van het CBS. De CBS directeuren, die in de discussie verschillende stellingen uit de parallelsessies behandelden, zagen daar het nut absoluut van in. Het CBS heeft toegezegd op korte termijn een bijdrage te leveren aan het bevorderen van de kennisuitwisseling tussen gebruikers van microdata. (LS)

Meer geld voor kleine dataprojecten

DANS heeft in 2007 het beschikbare bedrag voor Kleine Data Projecten (KDP) verhoogd tot € 100.000. Ook gaat het data-instituut zelf het veld in om meer projecten in aanmerking te laten komen. In 2006 heeft DANS acht Kleine Data Projecten (KDP2006) mogelijk gemaakt.

In 2006 kregen acht projecten een bijdrage van maximaal tien duizend euro uit het KDP-potje. Het ging vaak om projecten die wegens hun karakter de kans liepen als sluitpost te worden bestempeld. De aanvragers van de in 2006 gehonoreerde projecten bleken volgens een interne evaluatie tevreden over de resultaten en de samenwerking met DANS. Zij vinden dat zij met de KDP een beter beeld van hun werkveld en nieuwe inzichten op de onderzoekspraktijk hebben gekregen: 'De KDP's zijn een soort 'snuffelstage', aldus een aanvrager. KDP's creëren goede kansen voor netwerkverbreding en vormen een basis voor andere activiteiten. Zo zijn er diverse nieuwe vormen van samenwerking ontstaan, mede door de betrokkenheid van diverse disciplines en door het aansnijden van thema's en problemen die interdisciplinair moeten

worden behandeld.

Door de kleinschaligheid van de projecten kent de besluitvorming korte lijnen. In 2007 kunnen nog sneller beslissingen worden genomen over nieuwe initiatieven omdat daar geen officiële procedure meer voor nodig is. (MdG)

@ www.dans.knaw.nl/nl/diensten/kdp_o/

Sinds kort beschikbaar

Onderzoekers kunnen zowel bij DANS als bij het Centrum voor Beleidsstatistiek (CvB) van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) terecht voor databestanden van het CBS. Beveiligde microdata kunnen door DANS kosteloos geleverd worden voor secundaire analyses, via info@dans.knaw.nl. Aan het gebruik van de onbeveiligde microdata via het CvB is een aantal voorwaarden verbonden, zie <http://www.cbs.nl/microdata> -> Werkwijze. Onderstaand overzicht toont

CBS databestanden die recent voor onderzoekers beschikbaar zijn gekomen. Een volledig overzicht van de bestanden met een documentatierapport van de meest recente versies vindt u op <http://www.cbs.nl/microdata> -> Catalogi.

Het overzicht toont tevens een selectie van de onlangs bij DANS beschikbaar gekomen databestanden van diverse andere onderzoeksinstituten. Deze data kunnen kosteloos gedownload worden vanuit DANS EASY <http://easy.dans.knaw.nl/dms>

Naam	Periode	Beschikbaar via
Data Centraal Bureau voor de Statistiek		
Sociaal Statistisch Bestand Personen	2005	CvB
Sociaal Statistisch Bestand Bijstand	2004 en 2005	CvB
Sociaal Statistisch Bestand Werkloosheid	2005	CvB
Mobiliteitsonderzoek Nederland	2004 en 2005	CvB
Woononderzoek	2005 en 2006	CvB
Woningbehoefteonderzoek	1998 t/m 2000	CvB
Bijstandsdebiteurenstatistiek	200701 t/m -03	CvB
Voortgezet Onderwijs Cohort Leerlingen	1989 en 1999	CvB
Vorgezet Onderwijs Cohort Leerlingen	1993-2003	CvB, DANS
Inkomenspanelonderzoek	2004 (definitief) en 2005 (voorlopig)	CvB
Doodsoorzaken	1995 t/m 2004 en 2006	CvB
Milieukosten van bedrijven	1997	CvB
Nationaal Kiezersonderzoek	2006	CvB, DANS-EASY
Statistiek Financiën van Grote Ondernemingen	1997 t/m 2004	CvB
Algemeen Bedrijvenregister	2005	CvB
Veiligheidsmonitor Rijk	2006	CvB, DANS
Data van overige instellingen		
Kwaliteitskaart Voortgezet Onderwijs Inspectie van het Onderwijs	2006	DANS-EASY
Islamofobia, attitudes towards Muslims and the Islam among young people in the Netherlands in 2006	2006	DANS-EASY
Prof.Dr. H. Dekker Universiteit Leiden Tijdsbestedingsonderzoek	2005	DANS-EASY
Sociaal en Cultureel Planbureau Monitor Hoger Beroeps Onderwijs	2006	DANS-EASY
Research Centrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt - ROA		
Monitor Wetenschappelijk Onderwijs Research Centrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt - ROA	2006	DANS-EASY
Evaluatie van de wet Voorzieningen gehandicapten	2006	DANS-EASY
SGBO Onderzoeks en Adviesbureau van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten		

Onderzoek onder gebruikers erfgoed-ict op studiedag VGI

Bij de studiemiddag van de Vereniging voor Geschiedenis en Informatica (VGI) op 11 oktober stonden de eindgebruikers centraal. Wie zijn ze? Hoe beleven ze erfgoed binnen een digitale context? En hoe kunnen erfgoedbeheerders hen bereiken? Virtuele informatie spreekt hen aan, maar wiki's stuiten op wantrouwen, zo blijkt uit onderzoek.

Gert Nullens en Laurence Hautekeete presenteerden er het Erfgoed 2.0 project. Via mobiele technologie en sociale interactie wil men erfgoed op een nieuwe, gebruiksvriendelijke manier aan de consument aanbieden. Einddoel is het nauw laten aansluiten en verrijken van de *reallife* erfgoedervaring (bv. een museumbezoek) met extra informatie in de virtuele wereld. Dit wordt ook wel de *virtuous circle* genoemd.

Maar zit de consument hier echt op te wachten? En welke mogelijkheden van nieuwe technologie bieden meerwaarde in deze context? Om deze vragen te beantwoorden is er een behoefteonderzoek uitgevoerd dat de verwachtingen en de noden van de verschillende gebruikersgroepen moest achterhalen: experts, medioren/senioren en ouders met kinderen.

De groep experts bestond uit mensen met een achtergrond in digitaal erfgoed. Zij stonden vrij positief tegenover het uitgangspunt maar hadden een aantal bedenkingen. Hoe ga je om met de intellectuele rechten? Hoe vermijd je dat je bezoekers in het keurslijf dwingt van een geleide wandeling – zowel virtueel als in realiteit?

De groep medioren/senioren ziet het gebruik van ICT en het internet voornamelijk functioneel. Het vooraf aanmaken van een virtueel profiel waarop de aangeboden content naar aard en hoeveelheid is gebaseerd kon

hen maar weinig boeien. Het gebruik van mobiele toestellen bracht vooral kritische geluiden over usability naar boven. De laatste groep, ouders met kinderen, stond vrij open tegenover de aangeboden mogelijkheden. Het educatieve en het speelse element zowel voor en tijdens en na het bezoek aan een erfgoed site bleek hier een voltreffer te zijn. Moderne technologie is hier een uitstekend middel om de aandacht van kinderen en jongeren te grijpen.

Hoewel het onderzoek nog in volle gang is, leverde het al enkele voorlopige resultaten op. Ten eer-

ste bestaat er wantrouwen bij alle groepen tegenover het gebruik van user generated of community driven content (tagging, comments, wiki). Vooral de betrouwbaarheid van de aangeleverde informatie wordt betwist. Een tweede vaststelling is dat het principe van de *virtuous circle* op heel wat bijval kan rekenen. Het aanbieden via een virtueel platform van zowel teasers en voorbereidende informatie als de mogelijkheid om het bezoek te herbeleven en diepgaandere informatie terug te vinden sprak alle groepen aan. (Matthias Vandermaesen)

COLOFON

e-data@research is het kwartaalblad in Nederland over data en onderzoek in de alfa- en gammawetenschappen. Het verschijnt onder auspiciën van DANS, het Huygensinstituut, het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis, het Centraal Bureau voor de Statistiek, de Koninklijke Bibliotheek en de Vereniging voor Geschiedenis en Informatica. Toezending kosteloos aan relaties van de stakeholders en op verzoek aan studenten in de alfa- en gammarichtingen. Oplage: 7500. *e-data@research* is online te raadplegen op www.edata.nl

Uitgever: Edita-KNAW, Kloveniersburgwal 29, 1011 JV Amsterdam

Redactieadres: Postbus 93067, 2509 AB Den Haag;
T (070)3494450 F (070)3494451
E edata@dans.knaw.nl

Redactie: Peter Boot, Ivo Gorissen, Martijn de Groot (hoofd/eindredacteur), Marcel Ras, Jetske van der Schaaf, Luuk Schreven

Aan dit nummer werkten mee: Hildelies Balk, Karina van Dalen-Oskam, Pieter Duimelaar, Peter Doorn, Harry Ganzeboom, Rutger Kramer, Niels van Manen, Jan Mol, Annelies van Nispen, Arda Riedijk, Ewoud Sanders, Heiko Tjalsma, Matthias Vandermaesen, Caroline Voorbrood

Redactiesecretariaat: Lucas Pasteuning, Jetske van der Schaaf

Vormgeving: Ellen Bouma, Alkmaar
Productie en pre-press: Edita-KNAW
Druk: PlantijnCasparie, Almere

ISSN: 1872-0374

'CBS in uw Buurt' binnenkort in de lucht

Begin volgend jaar hoopt het Centraal Bureau voor de Statistiek de nieuwe website 'CBS in uw Buurt' in de lucht te hebben. De site www.cbsinuwbuurt.nl is speciaal ontworpen om de gegevens op buurtniveau voor een groot publiek eenvoudig toegankelijk te maken.

Het CBS beschikt over een grote hoeveelheid gegevens op regionaal niveau. Die zijn al lange tijd beschikbaar via de statistische database StatLine. De ontwikkeling van cartografische systemen biedt nu de mogelijkheid om ze ook op andere wijze te presenteren. Daarbij is gezocht naar een presentatievorm die voor een groot publiek aantrekkelijk is.

De beoogde gebruikers zijn namelijk personen die weliswaar betrouwbare statistische gegevens nodig hebben, maar die niet getraind zijn om daarnaar in de statistische database te zoeken: scholieren en studenten die een werkstuk moeten maken, maar ook bijvoorbeeld mensen die zich op een buurt willen oriënteren omdat ze van plan zijn te

verhuizen of omdat ze er een winkel willen openen. Verder moet de site journalisten kunnen bedienen die achtergrondgegevens nodig hebben voor een reportage over een wijk.

In de eerste versie tikt de gebruiker de naam in van een buurt of van de plaats of gemeente waarin de gezochte buurt ligt. Ook de postcode wordt geaccepteerd. Via uitrolmenu's wordt hij dan naar de buurt van zijn keuze geleid. Een koppeling met Google Maps zorgt voor een kaart waarop de gekozen buurt is aangegeven en waarop ook de overige buurten in de gekozen gemeente geprojecteerd zijn. De mogelijkheid om met behulp van de kaart direct een buurt te selecteren staat gepland voor de volgende versie.

Nadat hij een buurt heeft geselecteerd, kan de bezoeker aangeven in welk onderwerp hij geïnteresseerd is. Daarbij kan hij naar keuze de gegevens in tabelvorm of als grafiek gepresenteerd krijgen. De informatie over een buurt moet echter niet op zichzelf staan. Daarom is erin voorzien dat

de bezoeker de gegevens over een buurt kan vergelijken met die van een andere buurt in dezelfde gemeente, met die van de gemeente waarin de buurt ligt en met gegevens over heel Nederland.

Met het oog op de nodige grafische en ontwerpdeskundigheid bij het ontwikkelen van de site heeft het CBS het Amsterdamse bedrijf Bright Alley ingeschakeld. Beide partijen zijn tevreden met het resultaat van deze samenwerking, dat in november zijn laatste testfase in ging. Het CBS verwacht de schat aan regionale informatie waarover het beschikt nog beter onder de aandacht van het Nederlandse publiek te kunnen brengen. Naar verwachting zal de eerste versie van CBS in uw Buurt begin volgend jaar in de lucht zijn. (Pieter Duimelaar)

Gelezen

Boonstra, O.W.A.; P.K. Doorn, M.P.M. van Horik, J.G.S.J. van Maarseveen, J. Oudhof (red.): Twee eeuwen geteld; Onderzoek met de digitale Volks-, Beroeps- en Woningtellingen 1795-2001; Amsterdam, Edita, 2007; DANS Symposium publicaties 2; ISBN 978-90-6984-533-3; Prijs € 39,90

In deze publicatie analyseren onderzoekers van universiteiten, het CBS en DANS de gedigitaliseerde volkstellingen van de laatste twee eeuwen. De bijdragen in dit boek bieden een caleidoscopisch beeld van de veranderingen die in deze periode hebben plaats gevonden. Bevolking, gezin, arbeid, wonen, infrastructuur zijn enkele onderwerpen die aan de orde komen. De digitalisering van de volkstellingen werd gezamenlijk uitgevoerd door de voorgangers van DANS, instituten van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen en het CBS. DANS en het CBS werkten nauw samen bij het toegankelijk maken van de gegevens en bij de samenstelling van deze bundel. With summaries in English. www.volkstellingen.nl

Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis: Historische Steekproef Nederlandse bevolking; Jaarverslag 2006; Amsterdam, IISG, 2007

De Historische Steekproef Nederlandse bevolking (HSN) is een initiatief van onderzoekers uit verschillende disciplines binnen de sociale en historische wetenschappen. Het doel van de HSN is het aanleggen van een representatieve database van negentiende en twintigste eeuwse levensgeschiedenissen. De basis van deze HSN-database wordt gevormd door

een steekproef uit de geboorte-akten van de periode 1812-1922. Het jaarverslag over 2006 biedt een cumulatieve samenvatting van de resultaten van de HSN in de voorgaande jaren. www.iisg.nl/~hsn/index.html

Kees Aarts, Henk van der Kolk, Martin Rosema: Een verdeeld electoraat, de Tweede Kamerverkiezingen van 2006; Utrecht, Spectrum, 2007; ISBN 978-90-2744-786-9 € 19,95

De verkiezingen van november 2006 gaven Nederland een versplinterd en sterk verdeeld parlement. Nieuwe partijen kwamen, oude verdwenen. Verliezers werden winnaars en andersom. In deze publicatie beschrijft een aantal deskundige auteurs onder meer het gevoerde regeringsbeleid in de voorgaande periode, de aanloop naar de verkiezingen, de inhoud en het verloop van de campagnes en de uitslag. Op basis van de data van het Nationaal Kiezersonderzoek wordt inzicht gegeven in de overwegingen van de kiezers. Een centraal thema daarbij is de instabiliteit van het electoraat: is het stemgedrag van

de kiezer nog wel te voorspellen? Het boek is opgedragen aan Cees van der Eijk, Galen Irwin, Kees Niemoeller en Jacques Thomassen. Zij richtten in 1990 de Stichting Kiezersonderzoek Nederland (SKON) op en hebben een enorme bijdrage geleverd aan de infrastructuur van het politologisch onderzoek in Nederland in de afgelopen vijftig jaar. www.dpes.nl

Wolfgang Donsbach, Michael W. Traugott: Handbook of Public Opinion Research; SAGE Publications, december 2007; ISBN 978-14-129-1177-1; € 127,50

Public opinion theory and research are becoming increasingly significant in modern societies as people's attitudes and behaviours become ever more volatile and opinion poll data become ever more readily available. This major new Handbook is the first to bring together into one volume the whole field of public opinion theory, research methodology, and the political and social embeddedness of polls in modern societies. It comprehensively maps out the state-of-the-art in contemporary scholarship on these topics.

Frans Grijzenhout (eindred.): Erfgoed, de geschiedenis van een begrip; Amsterdam, Amsterdam; University Press; ISBN 978-90-5356-912-2; € 37,50

Het begrip 'cultureel erfgoed' lijkt niet meer weg te denken uit ons taalgebruik. Steeds meer zaken worden tot erfgoed bestempeld. In deze publicatie worden de uiteenlopende geschiedenissen van het begrip 'erfgoed' gereconstrueerd en

Column

Ewoud Sanders

DBNL

Hoe staat het inmiddels met de Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren?

Nietslecht. Het laatste jaar is de productie van de DBNL flink gestegen. Er komen nu zo'n vijftig tot zeventig titels per maand bij, goed voor zo'n 25.000 pagina's.

Die pagina's worden, zoals velen zullen weten, niet gescand en vervolgens gelezen met ocr (automatische tekenherkenning), zoals bij vrijwel alle grote digitaliseringprojecten wereldwijd, maar grotendeels met de hand uitgetikt op de Filippijnen.

Ik ben blij dat de DBNL er is, maar toch maak ik er niet zo vaak gebruik van. Dat komt doordat de zoekmogelijkheden zo beperkt zijn. Al jaren wordt ons in het vooruitzicht gesteld dat er een geavanceerde zoekmachine komt, zodat je de resultaten bijvoorbeeld chronologisch kunt ordenen, maar tot nu toe is het niet gelukt om die in de lucht te krijgen.

Maar goed, die geavanceerde zoekmachine schijnt er nu écht te komen, dus laat ik niet zeuren.

Een van mijn bezwaren tegen de DBNL is dat ik de productie nog steeds behoorlijk laag vind. In zeven jaar tijd zijn er op deze website zo'n tweeduizend zelfstandige titels gepubliceerd, naast vierhonderd jaargangen van tijdschriften en enkele honderden artikelen. In totaal gaat het om een half miljoen pagina's.

Dat lijkt misschien veel, maar ik vind dat wel meevallen. Ruim een jaar geleden ben ik zelf begonnen met scannen. Ik heb een paar scanners gekocht, me verdiept in de hardware en de software, ik heb me door deskundigen laten informeren over digitale duurzaamheid en kwaliteitscontrole en ik ben aan de slag gegaan. Ik zeg dit niet om op te scheppen, maar inmiddels beschik ik over een digitale (taal)bibliotheek van ruim anderhalf miljoen pagina's. Er komen zo'n 25.000 pagina's per week bij, tussen het werk door gescand. Al die pagina's zijn op woordniveau te doorzoeken via indexen, en de resultaten zijn op relevantie en chronologisch te sorteren. En dat alles voor een fractie van de kosten van de DBNL, die momenteel 290.000 euro per jaar kost.

Voor de goede orde: de kwaliteit van uitgetikte pagina's is beter dan ocr. Zeker bij oude teksten krijg je relatief veel leesfouten (bij nieuw zetsel ligt het foutpercentage op minder dan één procent). Maar ik zit niet zo met die leesfouten, want anders dan bij de DBNL heb ik bij elke titel het origineel voor mijn neus.

Hoe langer ik erover nadenk, hoe eigenwijzer ik het vind dat de DBNL volhardt in deze aanpak. Als het meezit publiceert deze bibliotheek nu ruim achthonderd titels per jaar, maar er liggen miljoenen boeken op digitalisering te wachten. Google is al begonnen met de digitalisering van boeken van de universiteitsbibliotheek van Gent, dus als de DBNL niet uitkijkt, worden ze binnen korte tijd links en rechts ingehaald.

Ewoud Sanders (1958) is journalist en taalhistoricus

geanalyseerd. Sommigen besteden aandacht aan de juridische herkomst en betekenis en aan de religieuze dimensie ervan. Anderen richten zich op verwante begrippen, zoals 'monument', 'oudheden' of 'erflaters'. Weer anderen bespreken juist een bepaald werkveld binnen het cultureel erfgoed: archieven, literatuur, architectuur, archeologie, landschap. De bundel wordt afgesloten met een beschouwing over de onuitroeibare drang van sommigen om zich af te zetten tegen de erfgoedgedachte, een drang die soms zelfs zo ver gaat dat men het erfgoed wil vernietigen.

Malou van Hintum, Jan Latten: Liefde à la carte; Trends in moderne relaties; Uitgeverij Archipel; ISBN 978-90-630-5311-6; € 14,95
Journalist Malou van Hintum (de Volkskrant) en sociaal demograaf Jan

